

Raportti arkeologisesta seurannasta, jonka Turun maakuntamuseon tutkija Heljä Brusila suoritti 5.11.02 vesijohtokaivantotyömaalla Halikon Puotilan tilalla, rautakautisella löytöalueella.

Pk 2021 08, x=6699 10, y=2448 40, z=15-33

Maanomistaja: Olli Tavast

Liitteet: Peruskarttasuurennus ja sijaintipiirros (luonnos)

HALIKKO, PUOTILA

Syksyllä 2002 ilmoitti Puotilan tilan omistaja Olli Tavast Turun maakuntamuseoon aikeestaan kaivauttaa vesijohtokaivanto tilan päärakennuksen kaakkoispuolella, Halikonjoen länsirannalla olevalle peltoalueelle, nk. Sydänpellolle ja Jokipellolle. Kyseessä on alue, jolta tunnetaan entuudestaan useampi uhrikiyi ja jolta on löydetty viitteitä rautakautisesta asuinpaikasta (ks inv.kert. Mikkola 1998). Kaivuuhankkeesta oli neuvotellut Museoviraston kanssa, jossa hanke oli katsottu mahdolliseksi edellytyksellä, että kaivuutyötä valvottaisiin museoviranomaisen taholta. Turun maakuntamuseo tutustui kaivannon reittiin maanomistajan opastuksella 1.10.02 tehdyn tarkastuskäynnin yhteydessä. Sen pohjalta sovittiin, että maakuntamuseo valvoo kaivuutyön, joka tuli ajankohtaiseksi 5.11.02.

Kaivannon sijainti

Vesijohtokaivanto kaivettiin Halikonjokilaakson länsirinteen peltomaastoon (Puotilan Jokipelto ja Sydänpelto). Alue sijaitsee vastapäätä Halikon kirkkoa. Kaivanto alkoi Jokipellon rinteiden puolivälissä olevan liittymäkaivon kohdalta ja nousi rinteitä ylös itä-länsi-suuntaisesti ja lähes kohtisuorasti peltorinteen korkeuskäyriä vasten. Jokipellon puolella kaivanto seurasi pelto-ojan pohjoisreunaa noin 1,5-2 m:n päässä siitä. Rinteen yläosassa kaivanto kiersi kalliopaljasteisen nurmisaarekkeen (Kulttipaikat 2 Tavast 1) pohjoispuolelta ja halkaisi Jokipellon ja Sydänpellon välisen joutomaa-alueen, joka sekin näytti olleen jossain vaiheessa viljelyksessä. Kaivannon pituus oli noin 200 m.

Kaivuumenetelmät

Vesijohtokaivannon kaivaminen suoritettiin kaivinkoneella kaksivaiheisesti. Ensin poistettiin kyntökerrokset eli aiemmin sekoittuneet kerrostumat arkeologisen seurannan alaisena koko kaivannon osuudelta ja myöhemmin koskematon savi routarajan alapuolelle asti. Pintamaa nostettiin kaivannon viereen, jossa se käytiin läpi metallinpaljastimen avulla (Ilkka Penttinen maanomistajan kutsumana). Kaivannon seinämiä tarkastettiin lastan avulla, mikä oli kuitenkin hieman hankalaa pakkassään vuoksi.

Havainnot seurannan yhteydessä

Maaperä osoittautui koko kaivannon pituudella hyvin savipitoiseksi. Joki- ja Sydänpellolla kyntökerroksen vahvuus oli noin 35 cm, eikä siinä ollut seurannan yhteydessä havaittavissa mitään poikkeavaa, ainoastaan jokunen tiilensiru siellä täällä. Peltojen välisellä joutomaa-alueella, joka näyttäisi myöskin olleen joskus viljelyksessä, oli humuksen alla "murakka" savikerros noin 30 cm:n syvyydelle asti eli jäljempänä mainittuun kivikkoon asti. Pintakerroksissa täälläkään ollut mitään normaalista poikkeavaa.

Kyntökerroksen alla oli yleensä puhdas savi. Ainoa jonkinlaiseen rakenteeseen viittaava löydös oli noin 10 - 20 cm paksuinen kivikko, joka paljastui Jokipellon yläosassa olevan terassin ja joutomaan kohdalta. Se alkoi ojan mutkasta noin 23 askeleen päästä ylöspäin laskien ja jatkui joutomaan puolella lähelle Sydänpellon itäreunaa. Kivikon pituus oli noin 43 askelta ja koko matkalla se sijaitsi puhtaan saven päällä. Joutomaan puolella se oli epämääräisempi, mutta pohja oli noin 40 cm:n syvyydessä. Jokipellon puolella kivikko oli selvempi ja sen pohjasyvyys vaihteli täällä 40 ja 60 cm:n välillä. Sen ja kyntökerroksen välissä oli lisäksi kiinteämpi savikerros (paks. noin 25 cm), jossa oli havaittavissa aavistuksen verran tummempaa sävyä ja hiukan enempi tiilen siruja kuin kyntökerroksessa yleensä. Kivien välissä ja päällä oli lisäksi jokunen eläimen luu. Kiveyksen kivet olivat savimaan seassa, pienimmät noin nyrkin kokoisia, suurimmat pään kokoisia, mutta yleensä tätä pienempiä. Lisäksi pääosa kivistä vaikutti särmikkäiltä.

Seurannan yhteydessä ei löytynyt esinelöytöjä.

Kiveyksen merkitys on tuntematon, mutta kyseessä ei näyttäisi olevan ainakaan esihistoriallinen rakenne. Kiveyksen yhteydestä, vain noin 40 - 50 cm:n syvyydeltä löydetty eläinten luut vaikuttivat liian hyväkuntoisilta ja kiinteiltä ollakseen 1000 vuotta tai edes useita satoja vuosia vanhoja. Todennäköisimmin kyseessä on historiallisen ajan rakennelma ja ensisijassa mieleen tulee esimerkiksi sikolätti tai karja-aitaus, jonka savista pohjaa on voitu parantaa ja tehdä kiinteämmäksi kivillä. Nykyisellä isännällä ei kuitenkaan ollut tietoa siitä, että alueella olisi ollut eläinhakaa.

Metallinpaljastinhavainnot

Kaivannon reunalle kasatut pintamaakasat sekä kaivannon pohja tarkastettiin metallinpaljastimella. Maakasoista löytyi jokunen metalliesine tai sellaisen kappale, mutta useimmat olivat uusia kuten nauvoja, muttereita ym.

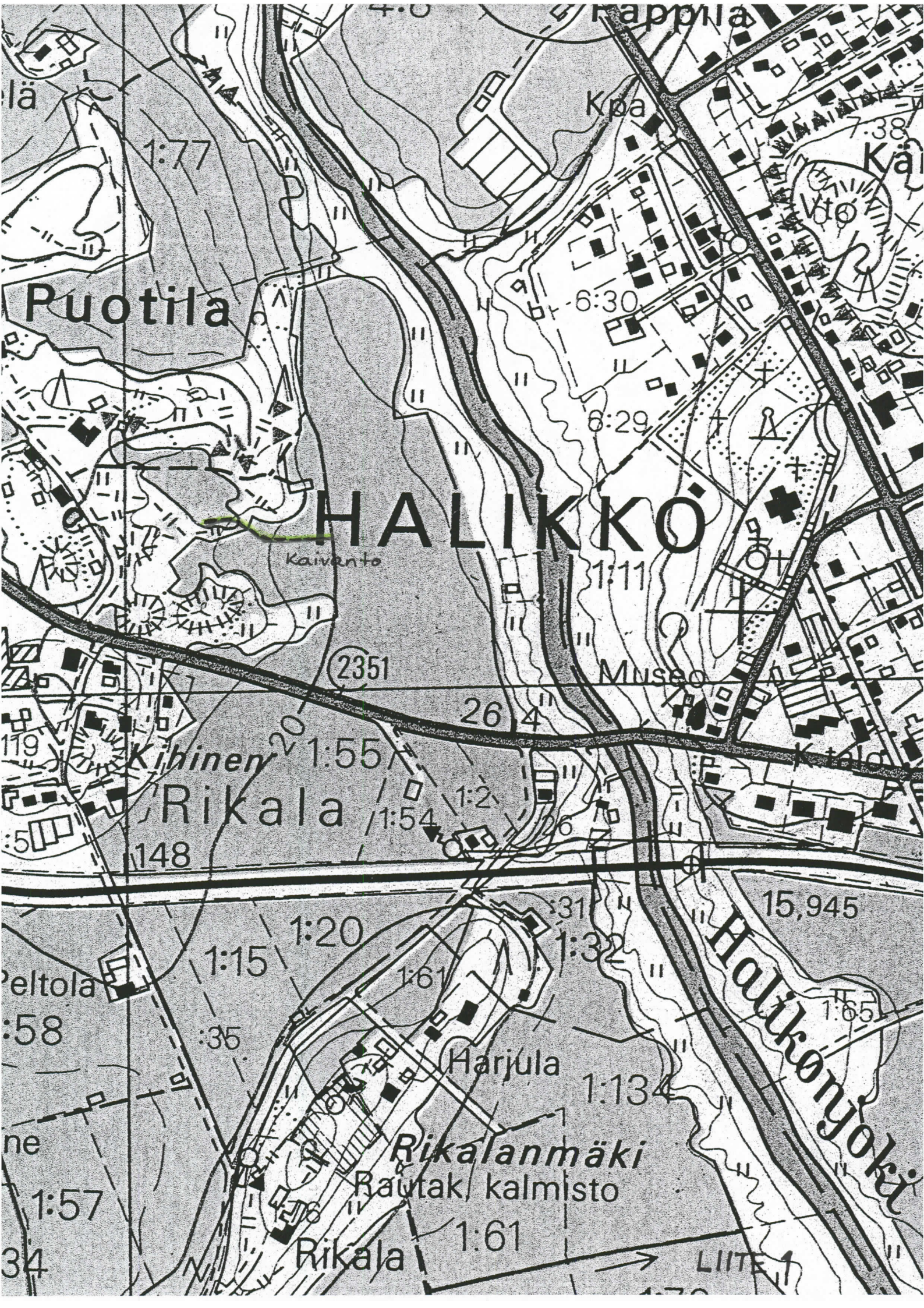
Metalliesineistä yksi on rautakauden pronssisarjahelmi ja toinen metalliesineen katkelma saattaa olla peräisin kierteisestä kaula- tai rannerenkaasta. Molemmat ovat varsin painavaa metallia. Ensin mainittu löytyi kaivannon alkupäästä peltorinteen puolivälistä, josta on tietävästi aiemminkin löydetty rautakauden irtolöytöjä. Jälkimmäinen löytyi maakasasta saran yläosassa olevan terassin reunalta, kaivannon mutkan kohdalta. Pari niitin tai naulan kantaa löytyi kiveyksen kohdalta nostetusta maasta, toinen Jokipellon puolelta ja toinen joutomaan puolelta. Terassin kohdalta, kiveyksen yläpuolisesta kerroksesta löytyi yksi saviastian reunapala, joka voisi olla esihistoriallinen ja kiveyksen päältä savitiivisteiden tai tiilen pala.

Jatkotoimenpiteet

Vesijohtokaivanto kaivettiin em. kiveyksen halki pelkän seurannan puitteissa. Näiden tutkimusten valossa kiveystä pidetään ensisijaisesti historiallisen ajan rakenteena. Mikäli alueelle tulee myöhemmin uusia maankaivuuhankkeita, olisi kiveyksen merkitys kuitenkin aiheellista selvittää kokeiluvälinein.

Turussa 15.11.2002

Heljä Brusila
Tutkija, Turun maakuntamuseo

HALIKKO

Kaivanto

Museo

Kihinen
Rikala

Harjula

Rikalanmäki
Rautakalmisto

Rikala

Halikonjoki

LIITE

PUOTILA

HALIKKO PUOTILA
Vesijohtokaivannon seuranta-
tutkimus 5.11.2002
Sijaintipiirros
(ei mittakaavassa)

LIITE 2

Piirt. H. Brusila

